

7/7074
68-3

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

SÜRELİDİR

Sayı : 30824082/610- 5840
Konu : İstanbul Milletvekili
Didem ENGİN'in
Yazılı Soru Önergesi.

.../.../2016

11 Ekim 2016

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : a) TBMM'nin 28/07/2016 tarihli ve 43452547-120. 07- 48159 sayılı yazısı.
b) Başbakanlığın 02/08/2016 tarihli ve 31853594-610-2-1653-3121 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Didem ENGİN'in; Beyoğlu'nda altı mahallenin riskli alan ilan edilmesine yönelik Bakanlar Kurulu Kararı hakkında, Sayın Başbakanımıza yönelttiği Sayın Başbakanımızın da Bakanlığımız koordinatörlüğünde cevaplandırılmasını tensip ettikleri, TBMM 7/7074 Esas sayılı yazılı soru önergesi incelenmiş olup, konuya ilişkin cevabımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Mehmet ÖZHASEKİ
Bakan

EK:

-Cevap Yazısı (1 Adet, 5 Sayfa)

DAĞITIM:

Gereği:

-TBMM Başkanlığı

Bilgi:

-Başbakanlık

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ
SAYIN DİDEM ENGİN'İN
TBMM 7/7074 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
DAİR SORU VE CEVAPLARI**

SORULAR:

28 Haziran 2016 tarihinde yayınlanan 2016/8949 sayılı Bakanlar Kurulu kararına göre İstanbul İli Beyoğlu ilçesinde Fetihtepe, Kaptanpaşa, Piripaşa, Keçecipiri, Piyalepaşa ve Kulaksız mahalleleri olmak üzere, 6 mahalleyi kapsayan bölge, riskli alan olarak ilan edilmiştir. Söz konusu 6 mahalleyle ilgili daha önce Beyoğlu Belediye Meclisi'nce alınan riskli alan kararı, bölge halkı ve sivil toplum kuruluşları tarafından yargıya taşınmıştı ve Beyoğlu sakinleri mahkeme tarafından hukuken haklı görülerek, riskli alan kararı mahkemece iptal edilmişti. Bu iptal üzerine riskli alan ısrarını sürdüren AKP Hükümeti, yargı kararlarını hiçe sayarak aynı bölge için bu sefer Bakanlar Kurulu kararı almıştır. Beyoğlu sakinleri Bakanlar Kurulu kararının bu 6 mahallede rant projelerine fırsat yaratacağı endişesini taşımaktadırlar.

Kararın hukuki dayanağı olarak gösterilen 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, özellikle uluslararası hukukta büyük önem verilen başta konut ve barınma hakkı olmak üzere mülkiyet hakkı ve hak arama özgürlüğü açısından vatandaş aleyhine düzenlemeler içerdiği eleştirilerini almaktadır. Uzmanlar bu kanunun, barınma ve mülkiyet hakkına, hak arama özgürlüğüne, gönüllük esasına ve kültürel ve tarihi varlıkların korunmasına ilişkin esaslara aykırı düzenlemeler içerdiği eleştirilerini yapmaktadırlar.

AKP iktidarı boyunca, İstanbul'un Beyoğlu, Ataşehir, Kadıköy, Gaziosmanpaşa, Başakşehir, Pendik, Kartal, Üsküdar, Tuzla, Bağcılar, Beşiktaş, Bayrampaşa, Esenler, Güngören, alan kararları genellikle acele kamulaştırma kararı ile son bulmuştur. Acele kamulaştırma Cumhuriyet tarihi boyunca en çok AKP iktidarınca kullanılmış, yoksul vatandaşlarımızı yerinden eden ve büyük mağduriyetlere neden olan uygulamalara sebebiyet vermiştir.

Bu çerçevede;

1) Beyoğlu'ndaki 6 mahallenin riskli alan ilan edilmesine yönelik 2016/8949 sayılı Bakanlar Kurulu kararının gerçek gerekçesi nedir? Karara ilişkin görüşüne başvurulmuş uzman ve akademisyenler kimlerdir? Riskli alan ilan edilen mahalleler ile ilgili kararın haklılık dayanağı olan herhangi bir bilimsel çalışma ya da rapor var mıdır?

2) Riskli alan kanunda "zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan, Bakanlık veya idare tarafından Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının görüşü de alınarak belirlenen ve Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu'nca kararlaştırılan alan" olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu 6 mahallenin zemin yapısı ve üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıdığına ilişkin iddianın bilimsel dayanağı nedir?

3) Beyoğlu Belediye Meclisi'nde AKP oylarıyla alınan riskli alan kararı, daha önce bölge halkı ve sivil toplum kuruluşları tarafından yargıya taşınmış ve Beyoğlu sakinleri mahkeme tarafından hukuken haklı görülerek, riskli alan kararı mahkemece iptal edilmişti. Neden AKP yönetimi semt halkının itirazlarını ve mahkeme kararlarını görmezden gelerek, halka rağmen karar alma ısrarını sürdürmektedir?

4) İlgili kararın kapsadığı alanın büyüklüğü kaç metrekaredir? Kaç hane, kaç kişi, kaç iş yeri ve kaç esnaf bu karardan etkilenecektir?

5) İlgili kararın ardından bu 6 mahalle için acele kamulaştırma kararı çıkartılması da düşünülmekte midir?

6) Yurt savunması gibi olağanüstü durumlarda başvurulması gereken bir yol olan acele kamulaştırma kararının Cumhuriyet tarihi boyunca en çok AKP iktidarınca başvurulmuş bir yol olmasının sebebi nedir?

7) Uzmanlarca sıklıkla vurgulandığı üzere, kentsel dönüşümün önceliğinin o bölgede yaşayanların sosyal gelişmesini ve ekonomik kalkınmasını amaçlamış olması gerekirken, AKP'nin aldığı riskli alan ve kamulaştırma kararlarında bu öncelikler neden göz ardı edilmektedir? Neden AKP'nin kentsel dönüşüm projeleri sadece rant hedefli projeler olarak karşımıza çıkmaktadır?

8) Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) tarafından İstanbul için hazırlanan riskli alanlar haritasında belirlenen en yüksek riskli mahalleler ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından tespit edilen riskli alanlar karşılaştırıldığında yalnızca % 15 seviyelerinde bir örtüşme ortaya çıkmasının sebebi nedir? Bakanlığın bilimsel verilerle çelişen, özellikle emlak değeri yüksek yerlerde riskli alan kararları almasını halka nasıl izah edeceksiniz?

9) 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un çıkarılmasından bugüne dek Türkiye ve İstanbul'da alınan riskli alan kararı sayısı, bu kararların hangi mahalleler için alındığı ve bu kararların kapsadığı alanın büyüklüğü metrekare olarak ne kadardır?

10) İstimlak Yasasının çıktığı 1956 yılından bugüne dek, yani son 60 yılda, alınan toplam acele kamulaştırma kararı sayısı nedir? AKP döneminde alınan acele kamulaştırma kararı sayısı nedir? Son 60 yılda alınan toplam 1694 acele kamulaştırma kararının 1689'unun AKP dönemine ait olduğu bilgisi doğru mudur?

CEVAP:

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun amacı; "afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde iyileştirme, tasfiye ve yenileme yaparak fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerinin oluşturulmasıdır." Anılan Kanunda Riskli Alan; "zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan" alanlar ile "üzerindeki toplam yapı sayısının en az %65'i imar mevzuatına aykırı olan veya yapı ruhsatı alınmaksızın inşa edilmiş olmakla birlikte sonradan yapı ve iskân ruhsatı alan yapılardan oluşan alanları" bu alanlar ile birlikte "Kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratabilecek şekilde bozulduğu yerlerde; planlama ya da altyapı hizmetleri yetersiz olan veya imar mevzuatına aykırı yapılaşma bulunan yahut yapı ya da altyapısı hasarlı olan alanları" ifade etmektedir.

6306 sayılı Kanunda ilgili idarelerince belirlenen Riskli Alan tekliflerinin, Bakanlığımıza iletebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu doğrultuda gerek basın ve yayın organları gerekse de çeşitli tarihlerde ilgili idarelere iletilen yazılarımız ile; doğal afetlere hazırlıklı, modern yaşam standartlarına sahip, insan hayatını tehdit eden risklerden arındırılmış yaşanabilir şehirler oluşturmak amacıyla, risk teşkil ettiği düşünülen alanların Bakanlığımıza bildirilmesi, uygulama süreçlerinin ise Bakanlığımız öncülüğünde projeye katılım sağlayan Belediye Başkanlıkları ve vatandaşlarımızın katılımı ile gerçekleştirileceği Belediye Başkanlıklarımıza bildirilmiştir. 6306 sayılı Kanun kapsamında Bakanlığımıza iletilen "riskli alan" tekliflerinin değerlendirme süreçleri bu doğrultuda ilerlemektedir.

Yukarıda belirtilen tanım ve kriterler doğrultusunda 6306 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 31/05/2012 tarihinden itibaren günümüze değin anılan Kanunun uygulama yönetmeliği kapsamında hazırlanarak Bakanlığımıza iletilen riskli alan teklifleri, konusunda uzman kişiler tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının görüşü alınarak Başbakanlığa iletilmektedir.

Bu şekilde; çeşitli tarihlerde alınan Bakanlar Kurulu kararlarına istinaden 49 farklı ilimizde yaklaşık 11.200 hektar büyüklüğünde 186 adet Riskli Alan ilan edilmiştir. İstanbul özelinde 18 farklı ilçede ilan edilen riskli alan büyüklüğü ise 1.300 hektardır. Bu alanların konum (il/ilçe/mahalle bilgileri) ve sınırları Resmi Gazetede yayımlanarak kamuoyuna duyurulmuştur. Bakanlığımız öncülüğünde; tespit olunan riskli alanlar ile riskli yapılarda bulunan ve yaklaşık 3.000.000 kişilik nüfusa yönelik bir kentsel dönüşüm hareketine, dört sene içerisinde ulaşılması, yapılan çalışmaların ciddiyetini ve önemini yeterince ortaya koymaktadır

İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi, Fetihtepe, Kaptanpaşa, Keçecipiri, Piripaşa, Piyalepaşa ve Kulaksız Mahalleleri'nde bulunan Riskli Alana ilişkin ise; Riskli alana ait hazırlanan teknik raporda, bahse konu alanın yaklaşık 123,25 hektarlık alanı kapsayan ve içerisinde 82.000 kişinin yaşadığı bir alt bölge olduğu, 1950'li yıllardan sonra yaşanan hızlı göç hareketinin ardından vakıf arazileri üzerinde yasal olmayan yollardan yapılaşmış bir bölge niteliği taşıdığı, sağlıklı bir kentleşme süreci yaşanmamıştır. Alanın kontrolsüz bir şekilde gelişme gösterdiği, alanda 5561 adet bina ve 24 adet harabe halinde, yıkılmış vb. yapı ve toplam 5585 adet yapının 63 adedinin ruhsatlı olup, alan bütünündeki yapıların % 98'inden fazlasının ruhsatsız olduğu ve 24.000 adet bağımsız birimin bulunduğu, mevcut yapıların inşa edildikleri zamanın mevzuatı dikkate alınmadan yapılmış olduğu ve geçen zaman içinde de ekonomik ömürlerini tamamladığı belirtilmiştir.

Ayrıca, Okmeydanı bölgesinin jeolojik açıdan değerlendirmesi yapılmış olup, alanın % 77'sinin yerleşime uygun olduğu, geriye kalan % 22'lik kısmında önlem alınarak yerleşilebileceği, % 1'lik pay alan güney bölgesinin ise ayrıntılı jeolojik etüt gerektirdiği sonucuna varıldığı belirtilmiştir.

Alanda bulunan yapıların tamamına, Gazi Üniversitesi Deprem Mühendisliği Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü tarafından, 6306 sayılı Kanun'un Uygulama Yönetmeliği EK- 2'de "Riskli Yapıların Tespit Edilmesine İlişkin Esaslar "ın "EK-A: Binaların Bölgesel Deprem Risk Dağılımını Belirlemek İçin Kullanılabilecek Yöntem'ler" başlıklı bölümünde yer alan hızlı değerlendirme formları kullanılmak suretiyle yapısal özelliklerinin analiz edilmesi ve bunun sonucunda elde edilen performans puanları ile sınıflandırmanın yapılarak, (harita üzerinde gösterilmesi) örneklem yöntemi ile tipik binaların seçilmesi (seçilen yapıların harita üzerinde işaretlenmesi) ve belirlenen yapı grubuna ilişkin deprem dayanımlarının belirlenmesine yönelik yapılan detaylı yapısal risk analizleri sonucunda, bölgedeki yapıların can ve mal güvenliği açısından risk teşkil ettiği sonucuna varılmıştır.

Buna göre;

Bölgede yer alan binaların % 98'den fazlasının ruhsatsız olması,

Bölgede yer alan binaların yine tamamına yakınının imar planı ve jeolojik etütlere dayanmadan inşa edildiği, mimari, inşaat, makine, elektrik projelerinin var olmadığı, yapımlarının ilgili mühendislerce değil, yaşayanlar tarafından yapıldığı,

Bölgede yer alan yapıların deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edilmediği,

Bölgede ayrıntılı jeolojik etüt gerektiren ve önlem alınarak yerleşilecek alanların yer alması,

Bölgenin ulaşım dokusunun afetlere karşı yetersiz olduğu, herhangi bir afet anında bölge halkına ulaşmada ciddi sıkıntılar yaşanacağı,

Şeklinde sorunlar nedeniyle, söz konusu alanın olası afetlere karşı hazırlıksız olduğu için bölgede fiziksel yenilemeyi hızlandıracak adımlar atılmasının gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

Ayrıca, bahse konu alanın sosyal donatı alanlarından yoksun olduğu, hem yapısal anlamda hem de mekânsal anlamda kentsel yaşam standartlarının ve yapı güvenliğinin düşük olduğu, hızlı tarama yöntemi ve yapısal analiz sonuçları da göz önünde bulundurulduğunda, bu alan üzerindeki yapılaşmanın can ve mal kaybına yol açma riski taşıdığı görülmektedir.

Yukarıda belirtilen hususlar ve 6306 sayılı Kanunun uygulama yönetmeliği kapsamında hazırlanan İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi, Fetihtepe, Kaptanpaşa, Keçecipiri, Piripaşa, Piyalepaşa ve Kulaksız Mahalleleri'nde bulunan riskli alan teklifi AFAD görüşü alınarak 6306 sayılı Kanunun 2 nci ve Ek 1 inci maddelerine göre, 13/06/2016 tarihli ve 2016/8949 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına istinaden 28/06/2016 tarihli ve 29756 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak "Riskli Alan" ilan edilmiştir.

Diğer taraftan, soru önergesinde yer alan; "riskli alan kararının hukuki dayanağı olarak gösterilen 6306 sayılı Kanunun, barınma ve mülkiyet hakkına, hak arama özgürlüğüne, gönüllülük esasına ve kültürel ve tarihi varlıkların korunmasına ilişkin esaslara aykırı düzenlemeler içerdiği yolundaki eleştiriler, Anayasa ile güvence altına alınmış olan "Yaşama Hakkı" nın yine Anayasa ile güvence altına alınan "Mülkiyet Hakkı" ndan önce gelmesi gerektiğini görmezden gelen eleştirilerdir.

6306 sayılı Kanun sayesinde, söz konusu Kanun'un genel gerekçesinde de belirtildiği şekliyle "başta deprem olmak üzere tabii afetler sebebiyle meydana gelmesi muhtemel can ve mal kayıpları önlenecek; bunun yanında mülkiyet haklarına saygılı, sağlıklı ve düzenli yerleşme, daha az maliyet ile en fazla sosyal faydanın temin edilmesi, kaynakların planlı ve sağlıklı kullanılması gibi kamu yararına hizmet eden ilkelerin hayata geçirilmesi mümkün olacaktır. 6306 sayılı Kanunun özünde, en önemli insan hakkı olan yaşama hakkını güvence altına almak vardır.

Bahse konu Kanun kapsamında riskli alan ilan edilen Okmeydanı bölgesinin geçmişten günümüze süregelen mekânsal ve sosyal sorunlarının çözülmesi; uygulanabilir, sürdürülebilir, planlama ilkelerine uygun kentsel mekanların oluşturulması, bölgenin tarihi değerlerinin önemini bilinciyle ve sağlıklı kent parçaları oluşturmak adına; bölgede yaşayanların teknik ve sosyal donatı alanlarının gerekli büyüklük ve standartlarda çözüldüğü, tarihi sit alanlarının kente hizmet edecek şekilde korunduğu, konut alanlarının standartlar doğrultusunda oluşturulduğu ve yasal sorunların çözüldüğü uygulama yöntemlerinin sunulduğu, kentin gelişimine uygun olarak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa etmek, deprem riskine karşı tedbirler alarak refah seviyesi yüksek yaşanabilir bir kent oluşturulması amaçlanmaktadır.

Diğer taraftan, yapılan uygulamalar; gerekli kültür varlıklarının değerleri yitirilmeden gelecek nesillere aktarılmasına, can ve mal güvenliği açısından risk altında olan niteliksiz yapıların yıkılarak yenilenmesi suretiyle bölgedeki afet riskinin bertaraf edilmesi ve kültürel değerlerinde korunması açısından önemli katkılar sağlayacak olup, kültürel değerlerin yok edilmesi söz konusu değildir.

Ayrıca, Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansının (JICA) İstanbul iline yönelik tespit ettiği riskli bölgeler haritasına bakıldığında haritanın hemen hemen tüm ili kapsadığı, 6306 sayılı Kanun kapsamında ilan edilen riskli alanların ise JICA tarafından belirlenen riskli bölgelerin içerisinde çeşitli büyüklüklerde yer aldığı açıkça görülmektedir.

Öte yandan; "Bakanlığın özellikle emlak değeri yüksek yerlerde riskli alan kararı aldığı" iddiasına ilişkin olarak, gerekli somut belgelerin iletilmesi durumunda konu değerlendirmeye alınabilecektir. Bu çerçevede, nüfus yoğunluğu ile çalışma alanlarına öncelik verilmesi bir değerlendirme kriteri olduğu gibi, bu alanların aynı zamanda kent içinde göreceli olarak kıymetli arazi parçaları da olabileceği doğal karşılanmalıdır.

Ülkemiz genelinde başlatılan kentsel dönüşüm çalışmalarındaki hedefimiz, can ve mal güvenliği açısından riskli olduğu belirlenen tüm bölgeleri en kısa sürede dönüşüm kapsamına alarak, bu bölgelerde sürdürülebilir ve güvenli yaşam çevreleri oluşturmaktır.

Bu bağlamda kentsel dönüşüme hazır olan belediyelerce hazırlanacak Riskli Alan tekliflerinin, alanda yapılması öngörülen projeler eşliğinde Bakanlığımıza iletilmesi ve Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca "Riskli Alan" ilan edilmesi halinde 6306 sayılı Kanun kapsamında gereken her türlü teknik ve mali destekler verilmektedir.

Acele kamulaştırma işlemleri ile ilgili olarak; 31/05/2012 tarihinde yürürlüğe giren 6306 sayılı Kanun kapsamında gerçekleştirilen dönüşüm uygulamaları, vatandaşlarımız ve tüm paydaşların projeye katılımı ve benimsemesi ilkesi ile gerçekleştirilmekte olup, dönüşüm uygulamalarının zamanında tamamlanması ve bu süreçlerde anlaşma sağlanan maliklerin mağduriyet yaşamamaları adına kamu yararı göz önünde bulundurularak, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 27 inci maddesi uyarınca, ihtiyaç duyulan acil hal ve durumlarda alınacak Bakanlar Kurulu Kararı ile acele kamulaştırma yoluna gidilebilmektedir.

